

บทที่ 2

ความหมาย ความเป็นมา ประเภทธุรกิจการเงินของผู้ประกอบธุรกิจ ที่มีใช้สถาบันการเงิน (Non-Bank)

ธุรกิจการเงินในประเทศไทยที่ธนาคารแห่งประเทศไทยได้เข้ามากำกับดูแลอยู่นั้น จะแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ 1. สถาบันการเงิน ซึ่งตามนัยมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ.2551 นั้น ซึ่งธุรกิจสถาบันการเงิน หมายรวมถึง ธุรกิจธนาคารพาณิชย์ ธุรกิจเงินทุน ธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ และหมายรวมถึงการประกอบธุรกิจของสถาบันการเงินเฉพาะกิจด้วย 2. สำนักงานผู้แทน หมายถึง สำนักงานที่ได้รับอนุญาตให้กระทำการแทนสถาบันการเงินต่างประเทศหรือสถาบันการเงินในประเทศไม่ว่าในหรือนอกประเทศไทย โดยจะรับเงินฝากหรือรับเงินจากประชาชนไม่ได้ 3. บริษัทบริหารสินทรัพย์ หมายถึง บริษัทที่ได้จดทะเบียนกับธนาคารแห่งประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ.2541 เพื่อทำหน้าที่บริหารสินทรัพย์ด้วยคุณภาพของสถาบันการเงิน 4. ผู้ประกอบธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงิน หรือ Non-Bank หมายถึง ธุรกิจการเงินทุกประเภทที่ไม่ใช่ธนาคารและสถาบันการเงิน นอกจาก 4 ประเภทดังกล่าวข้างต้นแล้ว ปัจจุบันธนาคารแห่งประเทศไทยได้เข้ามากำกับดูแลอีก 1 ด้วยกัน คือ ธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Payment) อีกด้วย¹

ปัจจุบันธุรกิจการเงินโดยผู้ประกอบธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงิน หรือ Non – Bank นั้นได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเป็นแหล่งเงินทุนให้กับภาคธุรกิจและภาคประชาชนซึ่งเป็นผู้บริโภคในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังจากที่เกิดวิกฤติเศรษฐกิจทางการเงินในปี 2540 ทำให้ธนาคารพาณิชย์ประสบปัญหาหนี้ไม่ก่อให้เกิดรายได้ขึ้นเป็นจำนวนมาก จึงไม่มีการปล่อยสินเชื่อให้แก่ระบบธุรกิจ ดังนั้นในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจึงต้องมองหาแหล่งเงินทุนรายอื่นๆ เพื่อมาทดแทน จึงทำให้ธุรกิจ Non – Bank เป็นที่รู้จักแพร่หลายมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ในปัจจุบันบริษัทที่เข้ามาประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคล และธุรกิจบัตรเครดิตเป็นจำนวนมากทำให้มีการพัฒนา

¹ ธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง ธุรกิจการเงินที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำกับดูแล. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/OthFlsSupervision/Pages/default.aspx> [2555, 17 มีนาคม].

เติบโตไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ตลาดด้านสินเชื่อส่วนบุคคลและบัตรเครดิตของไทยมีการแข่งขันกันอย่างคึกคัก โดยธุรกิจของ Non – Bank ที่มีความสำคัญ อาจแบ่งออกได้เป็น 6 ประเภท คือ 1.ธุรกิจบัตรเครดิต 2.ธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ 3.ธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคล 4.ธุรกิจให้เช่าแบบสลิสซิ่ง 5.ธุรกิจการให้เช่าซื้อ และ 6.ธุรกิจแฟคตอริง ทั้งนี้ธุรกิจสินเชื่อของ Non – Bank นั้น มีอัตราการเติบโตค่อนข้างรวดเร็ว มีมูลค่าสูงและมีศักยภาพที่จะเป็นแหล่งเงินทุนที่เป็นประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจได้ รวมทั้งมีความสำคัญต่อการกำหนดนโยบายเพื่อควบคุมดูแลการขยายตัวของสินเชื่อที่เหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆ ทางเศรษฐกิจในประเทศไทย

2.1 ความหมายของการประกอบธุรกิจการเงินโดยผู้ประกอบธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงิน

ธุรกิจการเงินโดยผู้ประกอบธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงิน (Non - Bank Financial Institutions NBFIs) หรือที่นิยมเรียกกันสั้นๆ ติดปากว่า ธุรกิจ Non – Bank นั้น ซึ่งหมายถึง ธุรกิจการเงินทุกประเภทที่ไม่ใช่ธนาคารและสถาบันการเงิน ซึ่งในประเทศไทยนั้นมีสถาบันการเงินที่ทำหน้าที่คล้ายคลึงกับธนาคารแต่ก็ไม่ใช่ธนาคาร ได้แก่ ธุรกิจบริษัทเงินทุน และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ ซึ่งธุรกิจเหล่านี้ มีกฎเกณฑ์ในการกำกับดูแลคล้ายกับธนาคาร กล่าวคือ มีกฎหมายเฉพาะในการกำกับดูแล โดยจะต้องมีการขออนุญาตประกอบธุรกิจ มีการสำรองเงินกองทุนเช่นเดียวกับธนาคาร รวมถึงอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย จึงอาจสรุปได้ว่า ผู้ประกอบธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงินหรือ Non – Bank หมายถึง การประกอบธุรกิจการเงินของผู้ประกอบธุรกิจโดยทั่วไปที่มีใช้ธนาคาร บริษัทเงินทุน หรือบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ นั่นเอง²

โดยวิวัฒนาการของการประกอบธุรกิจ Non – Bank ในประเทศไทยนั้น เริ่มต้นมาจากธุรกิจที่มีการปล่อยกู้เงินกันเองในท้องที่ให้แก่ผู้ที่มีรายได้น้อย นอกจากนี้ยังมีการปล่อยเงินกู้ในรูปแบบของสินเชื่อให้เช่าซื้ออยู่บ้างตามต่างจังหวัด นอกจากนี้ยังมีการปล่อยเงินกู้ในระบบพร้อมกับเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด โดยไม่มีหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่บ้านเมืองเข้ามาจัดการแก้ไขในปัญหาเรื่องนี้ ทั้งนี้การดำเนินการผ่านทางเจ้าพนักงานตำรวจก็จะต้องเริ่มจากการร้องทุกข์กล่าวโทษเสียก่อน ซึ่งที่ผ่านมาผู้กู้ก็ไม่ได้มีการร้องทุกข์กล่าวโทษเพื่อเอาผิดกับผู้ให้กู้ที่กระทำความผิด จึงทำให้ปัญหาการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรานั้นยังคงมีอยู่คู่กับ

² อรรถวิชัย สุวรรณภักดี. (2551). *งานวิจัยแนวทางและรูปแบบของกฎหมายเพื่อการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจการเงินที่มีใช้สถาบันการเงิน*. สถาบันพระปกเกล้า กรุงเทพฯ. หน้า 8.

สังคมไทยมาโดยตลอด และไม่มีวันจะหมดสิ้นไป ทั้งนี้เนื่องจากธุรกิจเงินกู้ยืมในระบบนั้น มีผลตอบแทนหรือกำไรดีจากการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา จนทำให้มีผู้ประกอบการธุรกิจเงินกู้ยืมในระบบเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ต่อมาได้มีการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายประเภทบริษัทจำกัด เพื่อประกอบธุรกิจให้กู้ยืมเงิน โดยลักษณะธุรกิจประเภทนี้เรียกว่า Non – Bank ซึ่งขณะนั้นยังไม่มี การกำกับดูแลจากภาครัฐ ดังเช่นสถาบันการเงินในระบบ จนกระทั่งกระทรวงการคลังได้มอบหมายให้ธนาคารแห่งประเทศไทยได้เข้ามากำกับควบคุมธุรกิจเงินกู้ยืมในระบบ³

ซึ่งบทบาทของการประกอบธุรกิจ Non – Bank นั้น คือ เป็นธุรกิจการเงินหรือเป็น ตัวกลางทางการเงินที่ให้บริการในฐานะเป็นแหล่งเงินทุนในรูปแบบต่างๆ ให้กับระบบเศรษฐกิจ แต่จะเป็นบริการทางการเงินที่แตกต่างจากให้บริการทางการเงินที่ได้รับจากธนาคาร ทำให้มีความ หลากหลายของบริการทางการเงินมากขึ้น ทำให้มีการแข่งขันระหว่างผู้ประกอบการและสถาบัน การเงินต่างๆ มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้ผู้รับบริการหรือผู้บริโภคได้รับประโยชน์จากการบริการที่มี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยทั่วไปการประกอบธุรกิจ Non – Bank จะเป็นธุรกิจการเงินที่ไม่รับเงิน ฝาก (Non - deposit taking financial intermediaries) เหมือน เช่น ธนาคาร โดยบางประเทศให้ คำจำกัดความของธุรกิจ Non - Bank ว่าเป็นสถาบันการเงินที่ไม่รับเงินฝากเฉพาะเงินฝากประเภท กระแสรายวัน (Current accounts) ขณะที่บางประเทศเห็นว่าธุรกิจ Non-Bank มีลักษณะธุรกิจที่ แตกต่างออกไป คือ รับเงินฝากแต่ไม่ให้บริการสินเชื่อ เช่น ธุรกิจรับฝากเงินทางไปรษณีย์ (postal savings entities) ดังเช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา อิตาลี และญี่ปุ่น ส่วนการประกอบธุรกิจ Non – Bank ในประเทศไทยนั้น จะเน้นหนักในเรื่องการให้บริการสินเชื่อ และธุรกิจบัตรเครดิตเป็นหลัก⁴

2.2 การจัดตั้งธุรกิจการเงินของผู้ประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน

ผู้ที่ประสงค์จะประกอบธุรกิจการเงินที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน (Non-Bank) ในประเทศไทย นั้นจะต้องเป็นนิติบุคคลประเภทบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดเท่านั้น ด้วยเหตุนี้บุคคล ธรรมดาจึงไม่สามารถเข้ามาประกอบธุรกิจการเงินในรูปแบบ Non-Bank ได้เลย ซึ่งนอกจากผู้ ประกอบธุรกิจการเงินของ Non-Bank จะต้องเป็นนิติบุคคล 2 ประเภทดังกล่าวแล้ว ยังจะต้อง

³ ณัฐวุฒิ วิทยศักดิ์พันธ์. (2549). *อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ : ศึกษากรณีหนี้นอกระบบของผู้ประกอบ ธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน ภายใต้พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พุทธศักราช 2475*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 88 - 89.

⁴ อรรถวิเศษ สุวรรณภักดี. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 2, หน้า 9.

ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากรัฐมนตรีก่อน โดยการยื่นคำขอรับอนุญาตให้ยื่นผ่านธนาคารแห่งประเทศไทย ตามแบบที่ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้กำหนด พร้อมด้วยเอกสารหลักฐานต่างๆ ที่ระบุไว้ในแบบดังกล่าว ซึ่งอย่างน้อยจะต้องมีรายการดังต่อไปนี้⁵ สำเนาใบสำคัญแสดงการจดทะเบียน สำเนาหนังสือบริคณห์สนธิ สำเนาข้อบังคับ สำเนาทะเบียนผู้ถือหุ้น นอกจากนี้ให้แจ้งชื่อประวัติการทำงาน และคุณวุฒิของคณะกรรมการและผู้สอบบัญชี พร้อมทั้งสำนักงานสาขา และสถานที่ตั้งของสำนักงานสาขา (ถ้ามี) นอกจากนี้ผู้ที่ประกอบธุรกิจการเงินของ Non-Bank ได้จะต้องมีทุนจดทะเบียนที่ชำระแล้วไม่ต่ำกว่าห้าสิบล้านบาทอีกด้วย

2.3 ประเภทของธุรกิจการเงินของผู้ประกอบธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงิน

ธุรกิจการเงินของผู้ประกอบธุรกิจ Non – Bank นั้น จะมีที่มาจากธุรกรรมหลักเดียวกัน คือ การให้สินเชื่อ ซึ่งต่อมาก็ได้มีการพัฒนารูปแบบในการให้บริการที่มีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้นตามความต้องการของผู้บริโภคที่ขอสินเชื่อ โดยรูปแบบของธุรกิจ Non – Bank ที่มีในปัจจุบันทั่วโลก ซึ่งแบ่งเป็นประเภทได้ 10 ประเภท ดังนี้⁶

- 1) สถาบันการเงินเพื่อการพัฒนา
- 2) ธุรกิจเงินทุนและการให้เช่าแบบลีสซิง
- 3) ธุรกิจแฟคตอริ่ง
- 4) ธุรกิจประกันภัยและเงินสำรองเลี้ยงชีพ
- 5) ธุรกิจรับจ้างนอง
- 6) ตลาดตราสารและธุรกิจหลักทรัพย์
- 7) สถาบันการเงินฐานราก
- 8) ธุรกิจรับฝากเงินทางไปรษณีย์
- 9) ธุรกิจแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศและรับซื้อลดตั๋วเงิน
- 10) ธุรกิจเงินร่วมลงทุน

ส่วนผู้ประกอบธุรกิจ Non - Bank นั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ ได้แก่

- 1) สถาบันการเงินที่ประกอบธุรกิจ Non – Bank เช่น ธนาคารพาณิชย์ และบริษัท

⁵ ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 58 (เรื่องการให้สินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้กำกับ)

⁶ อรรถวิเศษ สุวรรณภักดี. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 2. หน้า 9.

เงินทุน

- 2) บริษัทในเครือของสถาบันการเงิน
- 3) บริษัททั่วไปที่ประกอบธุรกิจ Non – Bank

ช่วงที่ผ่านมาธุรกิจการเงินของผู้ประกอบธุรกิจ Non-Bank นั้นได้เข้ามามีบทบาทในการเป็นแหล่งเงินทุนให้กับภาคธุรกิจและภาคประชาชนในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภายหลังจากที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ.2540 ทำให้ธนาคารประสบปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้หรือหนี้เสีย จึงไม่ได้มีการปล่อยสินเชื่อแก่ภาคธุรกิจ ดังนั้นธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจึงมองหาแหล่งช่องทางเงินทุนอื่นๆ จึงทำให้ธุรกิจ Non-Bank เป็นที่รู้จักมากขึ้น นอกจากนี้ในปัจจุบันธุรกิจการให้สินเชื่อส่วนบุคคล และธุรกิจบัตรเครดิตมีการพัฒนาเติบโตอย่างรวดเร็ว ทำให้ตลาดสินเชื่อของไทยมีการแข่งขันกันเป็นอย่างมาก โดยธุรกิจ Non-Bank ที่มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วและมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของไทย มีด้วยกัน 6 ประเภท คือ ธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคล และธุรกิจบัตรเครดิต ธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ ธุรกิจการให้เช่าแบบลีสซิ่ง ธุรกิจการให้เช่าซื้อ และธุรกิจแฟคตอริง ทั้งนี้เนื่องจากแนวทางการพัฒนาและระบบกำกับดูแลธุรกิจของ Non-Bank ยังไม่มีความชัดเจน ขณะที่ธุรกิจ Non-Bank มีการเติบโตค่อนข้างรวดเร็ว มีมูลค่าสูงและมีศักยภาพที่จะเป็นแหล่งเงินทุนที่เป็นประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจ รวมทั้งมีความสำคัญต่อการกำหนดนโยบายควบคุมดูแลการขยายตัวของสินเชื่อที่เหมาะสมในสภาวะการณ์ต่างๆ ทางเศรษฐกิจของประเทศ⁷ ทั้งนี้ประเภทของธุรกิจ Non-Bank ที่สำคัญๆ 6 ประเภท มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.3.1 ธุรกิจบัตรเครดิต

ธุรกิจบัตรเครดิตนั้นจะเป็นแหล่งสินเชื่อระยะสั้น เพื่อการบริโภคของผู้มีรายได้ปานกลางขึ้นไป ซึ่งปัจจุบันธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดให้ผู้ให้บริการบัตรเครดิตจะต้องมีรายได้จากแหล่งที่มาต่างๆ รวมกันไม่ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือน หรือไม่ต่ำกว่า 180,000 บาทต่อปี โดยจะต้องแสดงหลักฐานที่แน่ชัดเกี่ยวกับแหล่งที่มาของรายได้⁸ เพื่อเป็นข้อมูลในการประกอบการตัดสินใจของผู้ประกอบธุรกิจ เนื่องจากธุรกิจบัตรเครดิตนั้น ช่วยให้ความจำเป็นในการใช้เงินสดและต้นทุนในระบบการชำระเงินลดลง จึงมีการสนับสนุนให้ธุรกิจบัตรเครดิตขยายตัวมากยิ่งขึ้น และเนื่องจากภาวะการเงินในปัจจุบันที่มีสภาพคล่องส่วนเกินในระบบการเงินอยู่ในระดับค่อนข้าง

⁷ อรรถวิเศษ สุวรรณภักดี. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 2. หน้า 10.

⁸ ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตสำหรับผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิต ฉบับลงวันที่ 9 กรกฎาคม 2552

สูงที่ประมาณ 5 แส่นล้านบาท สินเชื่อในลักษณะนี้จึงสามารถได้รับการสนับสนุนให้มีการเติบโตในอัตราที่สูงได้เป็นอย่างดี เพื่อใช้ประโยชน์จากสภาพคล่องส่วนเกินในระบบการเงินที่มีอยู่ อย่างไรก็ตาม สินเชื่อบัตรเครดิตอาจมีผลกระทบต่อระดับหนี้ภาคครัวเรือนและระดับหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) หากไม่ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม ดังนั้นในการรับมือกับปัญหาดังกล่าว จำเป็นต้องมีการพัฒนาศูนย์ข้อมูลเครดิต (Credit Bureau) ให้มีความสมบูรณ์ของข้อมูลและพร้อมให้บริการข้อมูลสินเชื่ออย่างถูกต้องและครอบคลุม ซึ่งจะช่วยให้สถาบันการเงินที่ให้บริการสินเชื่อสามารถลดความเสี่ยงที่สินเชื่อจะกลายเป็นหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) และขยายการปล่อยสินเชื่อได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้เมื่อข้อมูลสินเชื่อนั้นมีความสมบูรณ์ จะเป็นการสนับสนุนการทำ Credit scoring (ประเมินความเสี่ยงของผู้บริโภค) ของสถาบันการเงิน ซึ่งจะทำให้ลูกหนี้ที่มีวินัยในการชำระหนี้ มีต้นทุนทางการเงินในอัตราที่ต่ำกว่าลูกหนี้ที่มีประวัติการผิดนัดชำระหนี้⁹

2.3.2 ธุรกิจบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์

ธุรกิจบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ เป็นธุรกิจที่ผู้ประกอบการออกบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ให้แก่ผู้บริโภคตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่ผู้ประกอบการบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์กำหนดไว้ เพื่อใช้ชำระค่าสินค้า ค่าบริการ หรือค่าอื่นๆ แทนการชำระด้วยเงินสด โดยผู้บริโภคได้มีการชำระค่าสินค้า ค่าบริการ หรือค่าอื่นใดไว้ล่วงหน้า และมูลค่าเงินที่ชำระล่วงหน้าถูกบันทึกอยู่ในบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์¹⁰

2.3.3 ธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคล

ธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลนั้นจะเป็นแหล่งสินเชื่อระยะสั้นสำหรับผู้ที่มีรายได้น้อยถึงปานกลาง เพื่อนำเงินไปใช้ในการอุปโภคและบริโภค โดยไม่จำเป็นต้องมีหลักทรัพย์หรือบุคคลค้ำประกันในการขอสินเชื่อ ธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลนี้จึงเป็นการเปิดโอกาสให้แก่ผู้ที่มีรายได้น้อยสามารถกู้ยืมเงินในระบบได้แทนที่จะต้องออกไปกู้เงินนอกระบบ ที่มีการคิดดอกเบี้ยในอัตราที่สูงเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดและมีพฤติกรรมการติดตามทวงหนี้ที่อาจใช้ความรุนแรงเพื่อข่มขู่ ดังนั้นธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลจึงควรได้รับการพัฒนาโดยการควบคุมที่มุ่งเน้นให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้บริโภค ซึ่งสามารถดำเนินการได้โดยการออกกฎเกณฑ์มาควบคุมมาตรฐานในการประเมินความเสี่ยง (Credit scoring) ของผู้ใช้บริการสินเชื่อส่วนบุคคล ซึ่งจะเหมาะสมกว่าการกำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ย เพราะจะทำให้ผู้ที่มีรายได้น้อยได้รับผลกระทบ ถูกผลักดันจากสินเชื่อในระบบออกไปสู่การกู้เงินนอกระบบอีก หรืออาจใช้วิธีกำหนดให้มีหลายเพดานอัตราดอกเบี้ยตามความ

⁹ อรรถวิชัย สุวรรณภักดี. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 2. หน้า 10.

¹⁰ อรรถวิชัย สุวรรณภักดี. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 2. หน้า 10 - 11.

เสี่ยงของผู้ขอใช้บริการหรือตามขนาดของเงินที่ขอสินเชื่อ และในระยะยาวควรทำให้ผู้บริโภคมีวินัยทางการเงิน โดยใช้ศูนย์ข้อมูลเครดิต (Credit Bureau) เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเก็บข้อมูลพฤติกรรมชำระหนี้และข้อมูลอื่นๆ ที่จำเป็นของผู้บริโภค เพื่อให้ผู้บริการสินเชื่อสามารถประเมินต้นทุนจากความเสี่ยงของลูกค้าแต่ละรายได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ผู้ให้บริการสินเชื่อส่วนบุคคลจึงต้องมีความสุจริตและโปร่งใสในการเปิดเผยข้อมูลการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ก่อนเข้าทำสัญญา เช่น มีการแจ้งอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงซึ่งได้รวมดอกเบี้ย ค่าธรรมเนียม ค่าใช้จ่าย และค่าบริการต่างๆ ในการให้สินเชื่อให้แก่ผู้บริโภคได้รับทราบก่อนล่วงหน้าด้วย เพื่อให้ผู้บริโภคได้ใช้ข้อมูลดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของการตัดสินใจในการเข้าทำสัญญาสินเชื่อกับผู้ประกอบธุรกิจ Non-Bank นอกจากนี้ควรมีการกำหนดบทลงโทษที่เข้มงวดสำหรับผู้ประกอบธุรกิจ Non-Bank ที่ดำเนินธุรกิจในลักษณะที่ไม่เป็นธรรมอันเป็นการเอาเปรียบผู้บริโภค¹¹

2.3.4 ธุรกิจการให้เช่าแบบลีสซิ่ง

ธุรกิจการให้เช่าแบบลีสซิ่งนั้น เป็นการให้เช่าทรัพย์สินที่มีอยู่แล้วของผู้ให้เช่าหรือที่ผู้ให้เช่าจัดหามาให้ตามความประสงค์ของผู้เช่า โดยผู้เช่านั้นมีวัตถุประสงค์ที่จะได้ใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินนั้น เพื่อประกอบธุรกิจ ทั้งนี้ผู้ให้เช่าจะเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ในขณะที่ผู้เช่ามีสิทธิในการใช้ทรัพย์สินตามระยะเวลาและด้วยวิธีการชำระค่าเช่าตามที่ตกลงกันไว้ในสัญญาลีสซิ่ง โดยเมื่อสิ้นสุดสัญญาลีสซิ่ง ผู้เช่านั้นมีสิทธิเลือกที่จะซื้อทรัพย์สินที่เช่าหรือส่งคืนทรัพย์สินนั้นแก่ผู้ให้เช่าก็ได้ ซึ่งธุรกิจให้เช่าแบบ ลีสซิ่งนั้น มีส่วนในการสนับสนุนการใช้เครื่องจักรแทนแรงงานทำให้เกิด Cost Saving และช่วยให้เกิดการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมของประเทศไทย โดยเฉพาะอุตสาหกรรมขนาดกลางและย่อม ที่ขาดแคลนเงินทุน¹²

2.3.5 ธุรกิจการให้เช่าซื้อ

ธุรกิจการให้เช่าซื้อนั้นเป็นการที่เจ้าของทรัพย์สินได้นำทรัพย์สินออกให้เช่า และสัญญาว่าจะขายหรือให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่าซื้อ โดยผู้เช่าซื้อจ่ายเงินดาวน์และชำระค่างวด (ราคาทรัพย์สินที่ยังไม่ได้ชำระเฉลี่ยรายงวด + ดอกเบี้ย) ตามจำนวนและระยะเวลาที่กำหนดในสัญญาเช่าซื้อ เช่นเดียวกับธุรกิจการให้เช่าแบบลีสซิ่งที่ยังไม่มีกฎหมายควบคุมดูแลโดยเฉพาะ จึงต้องอาศัยกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องมาใช้บังคับแทน เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

¹¹ อรรถวิชัย สุวรรณภักดี. ข้างแล้วเชิงอรรถที่ 2. หน้าที่ 11.

¹² ดร.โชติชัย สุวรรณภรณ์. *แนวทางการพัฒนาธุรกิจนัยแบงค์*. สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. กระทรวงการคลัง. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://www.fpo.go.th/FPO/index2.php?mod=Content&file=contentview&contentID=CNT0002888&categoryID=CAT0000146> [2555, 17 มีนาคม]

มาตรา 572¹³ ซึ่งมีการกล่าวถึงลักษณะการดำเนินธุรกิจอย่างกว้างๆ ไม่ครอบคลุมการดำเนินธุรกิจให้เข้าชื่อทั้งหมด ทั้งนี้ธุรกิจการให้เข้าชื่อนั้นเป็นธุรกิจที่ให้สินเชื่อในระยะปานกลาง 3-5 ปี โดยมียอดสินเชื่อรวม ณ สิ้นปี 2548 ประมาณ 250,000 ล้านบาท ซึ่งดำเนินการโดยการที่เจ้าของทรัพย์สินนำทรัพย์สินออกให้เข้าและสัญญาว่าจะขายหรือให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นสิทธิแก่ผู้เข้าชื่อ โดยผู้เข้าชื่อจ่ายเงินดาวน์และชำระค่างวดตามจำนวนและระยะเวลาที่กำหนดในสัญญาเข้าชื่อ ซึ่งจะเป็นการอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน¹⁴

2.3.6 ธุรกิจแฟคตอริง

ธุรกิจแฟคตอริง (Factoring) เป็นการซื้อขายหนี้ทางการค้า โดยมีบริษัทแฟคเตอร์ (Factor) ทำหน้าที่รับซื้อบัญชีลูกหนี้การค้าในรูปของใบกำกับสินค้าประเภทต่างๆ จากผู้ขายสินค้า ผู้ขายสินค้าจะโอนสิทธิบัญชีลูกหนี้การค้าที่เกินจากการขายสินค้าเป็นเงินเชื่อไปให้กับบริษัทแฟคเตอร์ โดยบริษัทแฟคเตอร์ก็จะจ่ายเงินให้แก่ผู้ขายสินค้าที่ได้โอนสิทธิบัญชีลูกหนี้การค้าดังกล่าวให้ โดยบริษัทแฟคเตอร์อาจจะจ่ายเต็มจำนวนหรือบางส่วนตามแต่ที่ได้ตกลงกันได้ ทั้งนี้ก็จะคิดส่วนลดและค่าธรรมเนียมในการบริหารบัญชีลูกหนี้ ควบคุมการเรียกเก็บหนี้ตามบัญชีเมื่อครบกำหนดชำระและรับผิดชอบต่อหนี้สูญ ตามมูลค่าของการขายสินค้าเป็นเงินเชื่อที่อาจเกิดขึ้นด้วยเหตุนี้การทำแฟคตอริงนั้นจึงมีผู้เกี่ยวข้องด้วยกัน 3 ฝ่าย คือ 1.บริษัทผู้รับซื้อลูกหนี้ เรียกว่า บริษัทแฟคตอริง (Factoring Company) หรืออาจเรียกว่าสั้นๆ ว่า แฟคเตอร์ ก็ได้ 2.บริษัทผู้ขายสินค้าเงินเชื่อและขายลูกหนี้ที่เกิดจากการขายสินค้าเงินเชื่อนั้น เรียกว่า ผู้ขาย (Client) และ 3.บริษัทผู้ซื้อสินค้าเงินเชื่อ และเป็นลูกหนี้ที่หนี้จะถูกขายให้กับแฟคเตอร์ เรียกว่า บริษัทลูกหนี้ (Customer) โดยระยะเวลาของการทำแฟคตอริง จะเป็นช่วงระยะเวลาสั้นๆ ประมาณ 7 -180 วัน ทั้งนี้การให้บริการของบริษัทแฟคตอริง จะแบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ การให้บริการระดับภายในประเทศ (Domestic Factoring) กรณีนี้บริษัทผู้ซื้อและผู้ขายสินค้าจะอยู่ในประเทศเดียวกัน และการให้บริการระดับระหว่างประเทศ (International Factoring) ซึ่งผู้ซื้อกับผู้ขายจะอยู่คนละประเทศกัน¹⁵

¹³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 572 บัญญัติว่า อันว่าเข้าชื่อนั้น คือสัญญาที่เจ้าของเอาทรัพย์สินออกไปให้เข้าและให้คำมั่นว่าจะขายทรัพย์สินนั้น หรือว่าจะให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นสิทธิแก่ผู้เข้า โดยเงื่อนไขที่ผู้เข้าได้ใช้เงินเป็นจำนวนเท่านั้นเท่านี้คราว

¹⁴ ดร.โชติชัย สุวรรณภรณ์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 12.

¹⁵ บทความเรื่อง แฟคตอริง : ธุรกิจรับซื้อบัญชีลูกหนี้การค้า. บริษัท สำนักงานจรัสทนายความและการบัญชี จำกัด. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://www.jarataccountingandlaw.com/index.php?lay=show&ac=article&Id=437375&Ntype=8>

ธุรกิจแพคตอริงนั้นมีความสำคัญมาก เนื่องจากลักษณะและวิธีการทำธุรกิจมีส่วนสำคัญในการช่วยเหลือผู้ประกอบการโดยเฉพาะ SMEs ทำให้เกิดสภาพคล่องทางการเงินมากขึ้น เนื่องจากเป็นการนำบัญชีลูกหนี้การค้ามาเป็นหลักประกันในการกู้ยืม แต่อย่างไรก็ดี ธุรกิจแพคตอริงในประเทศไทยยังคงได้รับความนิยมในสัดส่วนที่ถือว่าค่อนข้างต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับในหลายๆ ประเทศ จึงถือเป็นสิ่งที่จำเป็นในการเตรียมความพร้อมในส่วนของการประกอบธุรกิจในประเทศไทย ตลอดจนการกำกับดูแลผู้ประกอบการที่เข้ามาจากต่างประเทศ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและในอนาคต เช่น สภาพแวดล้อมทางการเงินและภาวะการแข่งขันที่เปลี่ยนไป เป็นต้น¹⁶

2.4 โครงสร้างแหล่งเงินทุนในธุรกิจสินเชื่อและบัตรเครดิตของผู้ประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน

ธุรกิจการเงินของผู้ประกอบธุรกิจ Non-Bank ที่สำคัญในประเทศไทย มีอยู่ด้วยกัน 6 ประเภท คือ ธุรกิจบัตรเครดิต ธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ ธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคล ธุรกิจให้เช่าซื้อแบบลีสซิ่ง ธุรกิจให้เช่าซื้อและธุรกิจแพคตอริง โดยธุรกิจที่มีการพัฒนาและเติบโตค่อนข้างรวดเร็วแบบก้าวกระโดด มีอยู่ด้วยกัน 2 ธุรกิจ คือ ธุรกิจบัตรเครดิต และธุรกิจสินเชื่อ เนื่องจาก 2 ธุรกิจที่ดังกล่าวมา ถือได้ว่าเป็นแหล่งเงินทุนให้แก่ภาคธุรกิจและภาคประชาชนสำหรับผู้มีรายได้น้อย โดยผู้มีวิโศกสมัครเข้าใช้บริการในธุรกิจบัตรเครดิต และธุรกิจสินเชื่อจากผู้ประกอบธุรกิจ Non-Bank อยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้แหล่งเงินทุนหลักของผู้ประกอบธุรกิจ Non-Bank¹⁷ ที่นำมาใช้ในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตและสินเชื่อส่วนบุคคลของผู้ประกอบธุรกิจ Non-Bank จากรายงานของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยนั้น พบว่าแหล่งเงินทุนที่นำมาใช้ในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต และธุรกิจสินเชื่อของผู้ประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงินหรือ Non-Bank มาจากเงินทุนของผู้ถือหุ้นประมาณร้อยละ 12 ของสินทรัพย์ และเงินกู้ยืมจากสถาบันการเงิน ทำยอดมาจากการออกตราสารหนี้อีกประมาณร้อยละ 82 ของสินทรัพย์ โดยในการกู้ยืมเงินมาเพื่อใช้ในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตและสินเชื่อของผู้ประกอบธุรกิจ Non-Bank นั้นจะพึ่งพาจากสถาบันการเงิน

¹⁶ ดร.โชติชัย สุวรรณภรณ์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 12.

¹⁷ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2552). *รายงานที่ดิอาร์ไอ ฉบับที่ 68 เดือนมีนาคม 2552 เรื่อง ธุรกิจบัตรเครดิตและสินเชื่อส่วนบุคคลของ Non-Bank ในประเทศไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : สถาบันเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. หน้า 4.

ภายในประเทศประมาณครึ่งหนึ่ง ส่วนในการกู้ยืมเงินจากต่างประเทศ ผู้ประกอบธุรกิจ Non-Bank จะทำสัญญาแลกเปลี่ยนภาวะผูกพันทางด้านสกุลเงิน (currency swap) และสัญญาการแลกเปลี่ยนภาวะผูกพันทางด้านอัตราดอกเบี้ย (interest rate swap) ไว้เพื่อป้องกันความเสี่ยงจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนและอัตราดอกเบี้ยในการกู้ยืม ที่อาจเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบธุรกิจ Non-Bank ได้

2.5 บทบาทและความสำคัญของธุรกิจการเงินโดยผู้ประกอบธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงินในระบบเศรษฐกิจ

บทบาทและความสำคัญของธุรกิจการเงินโดยผู้ประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน¹⁸ (Non-Bank) ในระบบเศรษฐกิจ หากพิจารณาจากลักษณะการดำเนินธุรกิจของ Non – Bank ใน 6 ประเภทที่กล่าวมา คือ ธุรกิจบัตรเครดิต ธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ ธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคล ธุรกิจให้เช่าซื้อแบบลีสซิ่ง ธุรกิจการให้เช่าซื้อ และธุรกิจแพคตอริง จะเห็นได้ว่าธุรกิจ Non – Bank นั้น มีความสำคัญโดยเข้ามาเป็นตัวกลางทางการเงิน ที่มีส่วนช่วยเติมเต็มบทบาทของธนาคารในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งในขณะเดียวกันยังเป็นคู่แข่งที่สำคัญของธนาคาร กล่าวคือ มีส่วนช่วยทั้งในด้านให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภคที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการสินเชื่อของธนาคาร อันเนื่องมาจากข้อจำกัดบางอย่าง เช่น เป็นลูกค้ารายย่อย ที่มีรายได้น้อย หรือขาดหลักประกันรวมทั้งให้บริการทางการเงินอื่นๆ ที่นอกเหนือไปจากธุรกิจของธนาคารโดยทั่วไป เช่น การซื้อขายโดยการผ่อนชำระ หรือการเช่าซื้อแบบลีสซิ่ง เป็นต้น ในขณะเดียวกัน ธุรกิจการให้สินเชื่อของ Non – Bank อาจถือว่าเป็นการแข่งขันที่สำคัญกับธนาคารพาณิชย์ในการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค เช่น ธุรกิจบัตรเครดิต ลีสซิ่ง แพคตอริง ซึ่งผลดีในการแข่งขัน คือ ธนาคารจะให้ความสนใจกับความต้องการของลูกค้าบางกลุ่มเพิ่มมากขึ้น ทำให้ผู้บริโภคได้รับประโยชน์มากยิ่งขึ้น

สำหรับในประเทศที่มีการพัฒนาของธุรกิจการเงินค่อนข้างสูง ธุรกิจ Non – Bank จะมีบทบาทในตลาดทุนค่อนข้างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ธุรกิจ Non - Bank อย่างกองทุนร่วมลงทุน กองทุนบำเหน็จบำนาญ หรือกองทุนระยะยาวอื่นๆ (contractual savings) โดยหน้าที่สำคัญของธุรกิจการเงินประเภทนี้ คือ การทำให้เกิดพลวัต และการจัดสรรเงินทุนระยะยาว (mobilization and allocation) ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ โดยการนำเงินออมที่มีอยู่ในระบบในรูปแบบต่างๆ

¹⁸ อรรถวิเศษ สุวรรณภักดี. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 2, หน้า 14 – 15.

กัน ไปลงทุนในกิจการที่ต้องการ เงินทุนโดยผ่านทางตลาดหลักทรัพย์

ธุรกิจการเงินที่มีไม่ใช่สถาบันการเงิน (Non - Bank) มีลักษณะเป็นแหล่งเงินทุนในระบบเศรษฐกิจซึ่งสามารถแบ่งตามอายุของสินเชื่อได้ดังนี้

- 1) สินเชื่อระยะสั้นที่มีลักษณะเป็นสินเชื่อเพื่อการบริโภค ได้แก่ ธุรกิจบัตรเครดิต และธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคล
- 2) สินเชื่อระยะสั้นประเภทไม่เกิน 180 วันที่มีลักษณะเป็นสินเชื่อเงินทุนหมุนเวียน ได้แก่ ธุรกิจแพคตอริง
- 3) สินเชื่อระยะปานกลาง (3-5 ปี) นั้นมีลักษณะเป็นสินเชื่อเพื่อการลงทุนและเพื่อบริโภค ได้แก่ ธุรกิจลีสซิ่ง และธุรกิจการให้เช่าซื้อ

ธุรกิจสินเชื่อของผู้ประกอบธุรกิจ Non - Bank นั้น ถือเป็นแหล่งเงินอันมีส่วนช่วยสนับสนุนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ หากธุรกิจสินเชื่อของผู้ประกอบธุรกิจ Non - Bank ได้รับการพัฒนาและกำกับดูแลอย่างเหมาะสมโดยบูรณาการกฎหมายต่างๆ ที่มีอยู่กระจัดกระจายให้รวมไว้ด้วยกันได้ จะช่วยสร้างมาตรฐานในการกำกับธุรกิจสินเชื่อของ Non - Bank ทั้งหมดให้อยู่ในระดับเดียวกัน จะทำให้ผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อมีความมั่นใจในการทำธุรกิจมากยิ่งขึ้น และผู้บริโภคก็จะได้รับการคุ้มครองที่เป็นธรรม การประกอบธุรกิจสินเชื่อจะเป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญควบคู่ไปกับธนาคารพาณิชย์ในการเป็นเสาหลักของระบบการเงินที่มีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของนิเวศทางการเงิน อันจะนำไปสู่ความมั่นคงของระบบสถาบันการเงินและเอื้อต่อการเติบโตของระบบเศรษฐกิจไทยอีกด้วย

2.6 ดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมในการประกอบธุรกิจสินเชื่อของ Non-Bank

เนื่องจากการประกอบธุรกิจของ Non-bank นั้น เป็นการประกอบธุรกิจการเงินที่ไม่ได้รับฝากเงินเหมือนสถาบันการเงินหรือธนาคารพาณิชย์ ซึ่งรายได้จากการประกอบธุรกิจสินเชื่อของ Non-bank ก็จะมาจาดอกเบี้ยในการให้สินเชื่อ ค่าธรรมเนียม ค่าใช้จ่าย และค่าบริการต่างๆ ที่ผู้ประกอบธุรกิจเรียกเก็บจากการให้สินเชื่อเอาจากผู้บริโภค ซึ่งคำว่า “ดอกเบี้ย” ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานนั้น หมายถึง “ค่าตอบแทนที่บุคคลหนึ่งต้องให้ให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เพื่อการที่ได้ใช้เงินของบุคคลนั้นหรือทดแทนการไม่ชำระหนี้หรือชำระหนี้ไม่ถูกต้อง” ส่วนคำว่า “ดอกเบี้ย” ตามความหมายในทางเศรษฐศาสตร์ ถือว่า เป็นรายได้ซึ่งผู้เป็นเจ้าของ

ปัจจัยการผลิตประเภทเงินทุน (Money Capital) ได้รับจากที่บุคคลอื่นได้ใช้เงินทุนนั้น ส่วนดอกเบี้ยตามความหมายโดยทั่วไป หมายถึง เงินที่ลูกหนี้ต้องจ่ายตอบแทนให้แก่เจ้าหน้ นอกเหนือจากเงินต้น เพื่อตอบแทนที่เจ้าหนี้ให้กู้ยืมเงิน ตามที่ได้ตกลงกันไว้¹⁹

ส่วนความหมายของดอกเบี้ย ตามนัยของคำพิพากษาศาลในประเทศไทย คำว่า "ดอกเบี้ย" นอกจากจะหมายถึง การตอบแทนการใช้เงินแล้ว ยังหมายถึงประโยชน์ที่ผู้ให้กู้ได้รับจากผู้กู้ หรือผลจากการที่ผู้กู้ให้กู้ด้วย ปัจจุบันจึงมีผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อของ Non-Bank ได้เรียกดอกเบี้ยโดยอาศัยถ้อยคำอื่น เช่น ใช้คำว่า เบี้ยปรับเงินเพิ่ม ค่าธรรมเนียม ค่าใช้จ่าย และค่าบริการต่างๆ ในการให้สินเชื่อ โดยค่าธรรมเนียม ค่าใช้จ่าย และค่าบริการต่างๆ เหล่านี้ที่ผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อของ Non-Bank เรียกเก็บจากการให้สินเชื่อ นั้น ถือเป็นผลประโยชน์ตอบแทนจากการให้สินเชื่ออันมีลักษณะทำนองเดียวกับดอกเบี้ยนั่นเอง เนื่องจากผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อของ Non-Bank ไม่ใช่สถาบันการเงิน การเรียกดอกเบี้ยจึงอยู่ภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงเรียกดอกเบี้ยจากการให้สินเชื่อได้เพียงไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี ดังนั้นหากผู้ประกอบการธุรกิจเรียกดอกเบี้ยสูงเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด จะถือว่าเรียกดอกเบี้ยไปโดยไม่ชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในมาตรา 654 ที่บัญญัติว่า "ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละสิบห้าต่อปี ถ้าในสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่านั้นก็ให้ลดลงมาเป็นร้อยละสิบห้าต่อปี" และขัดต่อพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2475 อันมีผลทำให้ดอกเบี้ยที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายตกเป็นโมฆะ คงเรียกคืนได้เฉพาะต้นเงินกู้เท่านั้น

ด้วยเหตุนี้ผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อของ Non-Bank จึงไม่สามารถเรียกดอกเบี้ยได้เกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปีได้ แต่เนื่องจากผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อของ Non-Bank นั้น อยู่ภายใต้การควบคุมของธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทย ได้ออกประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนด หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคล ภายใต้กำกับ ทั้งนี้ดอกเบี้ยที่เรียกเก็บต้องไม่เกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ (ร้อยละ 15 ต่อปี) โดยอัตรารวมสูงสุดของดอกเบี้ย ค่าปรับ ค่าบริการ และค่าธรรมเนียมใดๆ ดังกล่าว รวมกันแล้ว ต้องไม่เกินร้อยละ 28 ต่อปี (Effective Rate) ดังนั้นผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อของ Non-Bank จึงเรียกดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราร้อยละ 15 ต่อปีไม่ได้ แตกต่างจากสถาบันการเงินที่เรียกสามารถเรียกเก็บดอกเบี้ยมากกว่าร้อยละ 15 ต่อปี โดยสูงสุดไม่เกินอัตราร้อยละ 28 ต่อปีได้ ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ.2551 และพระราชบัญญัติดอกเบี้ยให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ.

¹⁹ โท ฌ บางนา. (2553). *ข่าวและสินเชื่อเงินสด Non-Bank และแนวทางการต่อสู้ของผู้บริโภค*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์. หน้า 16 -24.

2523 ในส่วนธนาคารพาณิชย์นั้นสามารถเรียกดอกเบี้ยได้เกินกว่าอัตราร้อยละ 15 ต่อปี ได้โดยอาศัยพระราชบัญญัติธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2522 มาตรา 14 บัญญัติว่าธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจกำหนดดอกเบี้ยหรือส่วนลดยที่ธนาคารพาณิชย์อาจเรียกได้ โดยการกำหนดดังกล่าวต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง แต่เนื่องจากผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อของ Non-Bank นั้น สามารถเรียกเก็บ ค่าปรับ ค่าบริการ และค่าธรรมเนียมใดๆ จากการให้สินเชื่อได้อีกนอกเหนือจากดอกเบี้ย แต่เมื่อรวมดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมต่างๆ แล้วต้องไม่เกินร้อยละ 28 ต่อปี

ดังนั้น “ค่าบริการและค่าธรรมเนียม” จึงถูกผู้ประกอบการธุรกิจนำมาเป็นช่องทางในการแสวงประโยชน์หรือกำไรจากผู้บริโภค ซึ่งคำว่า “ค่าธรรมเนียม” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายว่า ค่าบริการที่เรียกเก็บได้ตามกฎหมาย ซึ่งเท่ากับว่าการจะเรียกเก็บค่าธรรมเนียมได้นั้น จะต้องเป็นค่าธรรมเนียมที่อยู่จริงหรือได้จ่ายออกไปตามความจริง อันจะทำให้สามารถเรียกเก็บได้ตามกฎหมาย แต่ทางปฏิบัติผู้ประกอบการธุรกิจได้เรียกเก็บค่าใช้บริการทางการเงินกับผู้บริโภค ซึ่งเมื่อนำค่าธรรมเนียมรวมคำนวณกับดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 15 ต่อปีแล้ว ผู้ประกอบการธุรกิจ Non-Bank บางรายเรียกเก็บดอกเบี้ยรวมกับค่าธรรมเนียมสูงถึงร้อยละ 28 ต่อปี หรือมากกว่าร้อยละ 28 ต่อปี ด้วยเหตุนี้อาจทำให้เกิดความขัดแย้งกันได้ เพราะหากพิจารณาจากประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยการกระทำนั้นอาจมีลักษณะชอบด้วยกฎหมาย แต่หากพิจารณาจากหลักกฎหมายอีกฉบับหนึ่งอาจมีลักษณะไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาในการใช้บังคับกฎหมาย และจากปัญหาความไม่ชัดเจนของประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย ที่กำหนดให้เรียกดอกเบี้ยหรือผลตอบแทนในรูปแบบหรือชื่อเรียกอื่นๆ ของสถาบันการเงินเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ จนนำไปสู่ปัญหาการเรียกดอกเบี้ยหรือผลตอบแทนเกินอัตราของสถาบันการเงิน นอกจากบริษัทฯ จะเรียกดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปีแล้ว ยังมีค่าปรับ ค่าบริการ ค่าธรรมเนียมต่างๆ เมื่อคำนวณผลตอบแทนต่างๆ รวมกันแล้วประมาณกว่าร้อยละ 30 ซึ่งเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด ทำให้ผู้บริโภคตกเป็นลูกหนี้ของผู้ประกอบการธุรกิจ Non-Bank จำนวนมาก โดยจะเป็นปัญหาในเรื่องของการคิดดอกเบี้ยหรือผลตอบแทนของผู้ประกอบการธุรกิจ Non-Bank โดยยังไม่ได้รับการแก้ไข ทำให้ผู้บริโภคไม่ได้รับความเป็นธรรมและเสียเปรียบผู้ประกอบการที่เป็น Non-Bank ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้อาจเริ่มขยายเป็นวงกว้าง

2.7 แนวทางการพัฒนา และการกำกับดูแลธุรกิจการเงินของผู้ประกอบธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงิน

ธุรกิจการเงินโดยผู้ประกอบธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงิน (Non-Bank) นั้นได้เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วในประเทศไทย และมีบทบาทเข้ามาแหล่งเงินทุนให้กับภาคธุรกิจ และประชาชนซึ่งเป็นผู้บริโภคในรูปแบบต่างๆ โดยธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคล, ธุรกิจบัตรเครดิตและธุรกิจแพคตอริงเป็นแหล่งเงินทุนระยะสั้น สำหรับธุรกิจให้เช่าแบบลีสซิ่ง และธุรกิจการให้เช่าซื้อนั้น เป็นแหล่งเงินทุนระยะปานกลาง 3 - 5 ปี จะเห็นได้ว่าธุรกิจของ Non-Bank มีการขยายตัวและเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยมีศักยภาพที่จะเป็นแหล่งเงินทุนให้กับระบบเศรษฐกิจนอกเหนือจากสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ โดยแนวทางการพัฒนา และระบบกำกับดูแลธุรกิจของ Non-Bank นั้น²⁰ ยังมีความไม่ชัดเจน และไม่มีกฎหมายที่ใช้เฉพาะสำหรับกำกับควบคุมธุรกิจ Non-Bank ดังนั้นเวลามีปัญหาข้อกฎหมาย เช่น ในเรื่องของดอกเบี้ย ก็จะต้องอาศัยกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2475 เข้ามาใช้ในการกำกับดูแลธุรกิจ อีกทั้งธุรกิจการเงินของผู้ประกอบธุรกิจ Non-Bank ยังมีขนาดเล็กหากเปรียบเทียบกับธนาคารพาณิชย์

ดังนั้นแนวทางในการพัฒนา และกำกับดูแลธุรกิจ จึงควรมีการจัดตั้งหน่วยงานหลักในการประสานงาน ให้คำปรึกษา ประชาสัมพันธ์ และเก็บข้อมูลการประกอบธุรกิจของ Non-Bank อย่างเป็นระบบ ควรมีการออกกฎหมายเฉพาะสำหรับกำกับควบคุมธุรกิจ non-bank ในแต่ละประเภทให้มีความครอบคลุมและชัดเจน เพื่อประโยชน์ในการจัดระเบียบให้การดำเนินธุรกิจอยู่ในมาตรฐานเดียวกัน และอนุญาตให้ผู้ประกอบการมีอำนาจกำกับดูแลกันเองในลักษณะของ SRO (Self Regulatory Organization) ได้ เพื่อให้การดำเนินธุรกิจเป็นแบบแผนอยู่ในมาตรฐานเดียวกัน และสามารถปรับเปลี่ยนระเบียบปฏิบัติในกลุ่มของตนเองได้ตามสถานการณ์ที่ปรับเปลี่ยนไป

²⁰ โชติชัย สุวรรณภรณ์. (2553) *บทคัดย่อ แนวโน้มธุรกิจ Non - Bank : แนวทางการพัฒนาและการกำกับดูแล*. สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก http://dataverse.dvn.utcc.ac.th/dvn/dv/fpo/faces/study/StudyPage.xhtml?studyId=28594&studyListingIndex=0_ce4412f7d560dd8fd5d0ba1526a6 [2555, 17 มีนาคม].

2.8 ปัญหาจากการประกอบธุรกิจสินเชื่อของผู้ประกอบธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงิน

ธุรกิจการเงินโดยผู้ประกอบธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงิน (Non-Bank) ในประเทศไทยจะมีศักยภาพในการพัฒนาไปได้อีกมาก และมีโอกาสในการขยายขยายเติบโตค่อนข้างสูง แต่ในความเป็นจริงการเติบโตของธุรกิจ Non-Bank นั้น กลับเป็นไปอย่างช้าๆ ยกเว้นในธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลและธุรกิจบัตรเครดิต ที่มีอัตราการเติบโตที่รวดเร็ว โดยสาเหตุน่าจะเกิดจากการขาดกฎหมายที่ใช้ในการกำกับควบคุม หรือกฎเกณฑ์ในการสนับสนุนธุรกรรมและคุ้มครองผู้บริโภคอย่างเป็นทางการเป็นมาตรฐาน การขาดองค์กรหรือหน่วยงานที่เข้ามารับผิดชอบในการกำกับควบคุมดูแลในการวางนโยบายที่เหมาะสม รวมถึงการขาดแหล่งเงินทุนและตลาดรองเพื่อรองรับทรัพย์สินที่ให้บริการ เช่น ทรัพย์สินจากการเช่าซื้อ ซึ่งรวมถึงเครื่องจักรและอุปกรณ์ในอุตสาหกรรมต่างๆ ด้วย

โดยในการประกอบธุรกิจสินเชื่อของ Non-Bank นั้น เนื่องจากผู้ประกอบธุรกิจ Non-Bank นั้น ไม่ใช่สถาบันการเงิน ในการเรียกดอกเบี้ยจากการให้สินเชื่อจึงตกอยู่ภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 และพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2475 ซึ่งมีธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นหน่วยงานที่กำกับดูแลธุรกิจ Non-Bank โดยธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำกับควบคุมธุรกิจสินเชื่อของผู้ประกอบธุรกิจของ Non-Bank นั้น ผ่านประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทยในการควบคุมธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคล ซึ่งในการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลของ Non-Bank นั้น พบว่ามีปัญหาคิดเรียกดอกเบี้ยของผู้ประกอบธุรกิจ Non-Bank โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายในการให้สินเชื่อ ด้วยการอาศัยถ้อยคำอื่นแทน เช่น คำว่า ค่าธรรมเนียม ค่าใช้จ่าย และค่าบริการต่างๆ จากการให้สินเชื่อ ซึ่งมีลักษณะเป็นผลตอบแทนอันมีลักษณะทำนองเดียวกับดอกเบี้ย นอกจากนี้ยังพบว่ามีผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อของ Non-Bank เรียกดอกเบี้ยสูงเกินกว่าร้อยละ 28 ต่อปี เป็นจำนวนมากอีกด้วย เนื่องจากปัจจุบันผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อของ Non-Bank ได้มีการพัฒนารูปแบบการประกอบธุรกิจ เพื่อเลี่ยงกฎหมายหลักที่กำกับควบคุมการคิดดอกเบี้ยในธุรกิจสินเชื่อของผู้ประกอบธุรกิจ Non-Bank ทำให้กฎหมายที่ใช้กำกับควบคุมการเรียกดอกเบี้ยในธุรกิจสินเชื่อของ Non-Bank อยู่ในปัจจุบันมีปัญหาด้านตัวบทกฎหมาย และไม่สามารถบังคับเพื่อควบคุมการคิดดอกเบี้ยในธุรกิจสินเชื่อของผู้ประกอบธุรกิจ Non-Bank ทั้งนี้ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่ใช้สำหรับกำกับควบคุมธุรกิจสินเชื่อของ Non-Bank ไว้โดยเฉพาะการตรากฎหมายเพื่อใช้สำหรับกำกับควบคุมธุรกิจสินเชื่อของ Non-Bank นั้น ก็ยังเป็นประเด็นที่มีความเห็นแตกต่างกันระหว่างผู้เชี่ยวชาญของหลายฝ่ายว่า ประเทศไทยสมควรจะมี

กฎหมายเฉพาะสำหรับธุรกิจ Non-Bank หรือไม่ โดยผู้ประกอบการธุรกิจ Non - Bank บางส่วนเห็นว่า ควรจะมีกฎหมายเฉพาะเพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกับในการประกอบธุรกิจสินเชื่อ อีกทั้งยังจะเป็นการประชาสัมพันธ์ให้ธุรกิจ Non - Bank เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป ในขณะที่ผู้ประกอบการ Non - Bank บางส่วนก็ไม่ได้ต้องการให้มีกฎหมายเฉพาะสำหรับธุรกิจ Non-Bank เนื่องจากเกรงว่าธุรกิจของตนเอง จะถูกควบคุมโดยหน่วยงานของรัฐ และต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัด ทำให้การประกอบธุรกิจไม่คล่องตัว ส่วนผู้บริโภคนั้น ต้องการให้มีการออกกฎหมายสำหรับควบคุมธุรกิจของ Non-Bank เพื่อจะได้มีกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคจากธุรกรรมที่มีลักษณะเอาเปรียบและไม่เป็นธรรมจากผู้ประกอบธุรกิจ Non-Bank ส่วนด้านหน่วยงานของรัฐบาล แต่ละหน่วยงานก็ยังมีความเห็นไม่สอดคล้องกัน โดยบางหน่วยงานเห็นว่ากฎหมายที่มีอยู่ก็เพียงพอในการปรับใช้แล้ว การที่ยกร่างกฎหมายเฉพาะสำหรับธุรกิจ Non - Bank ในแต่ละประเภทนั้น อาจเป็นการซ้ำซ้อนและไม่จำเป็น ส่วนบางหน่วยงานก็เห็นว่าควรมีกฎหมายควบคุมการประกอบธุรกิจ Non - Bank ในแต่ละประเภทเพื่อให้เป็นการประกอบธุรกิจเป็นไปอย่างมีมาตรฐานเดียวกัน เพื่อปกป้องคุ้มครองและสร้างความเป็นธรรมให้แก่ผู้บริโภค

2.9 ผลของการฝ่าฝืนกฎหมายในการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา

ในการประกอบธุรกิจให้กู้ยืมเงินนั้น สิ่งที่ผู้ประกอบการประสงค์จะได้รับจากการให้กู้ยืมก็คือผลตอบแทนจากการให้กู้ยืมที่เรียกว่า "ดอกเบี้ย" เนื่องจากผู้ประกอบการสินเชื่อของ Non-Bank นั้น ไม่ใช่สถาบันการเงิน การเรียกดอกเบี้ยจึงอยู่ภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2475 โดยผู้ประกอบการสินเชื่อของ Non-Bank สามารถเรียกดอกเบี้ยจากการให้สินเชื่อได้เพียงไม่เกินอัตราร้อยละ 15 ต่อปี ตามกฎหมายดังนั้นหากผู้ประกอบการสินเชื่อของ Non-Bank เรียกดอกเบี้ยสูงกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด ก็จะถือว่าผู้ประกอบการสินเชื่อของ Non-Bank เรียกดอกเบี้ยไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งผลกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายในการเรียกดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดนั้น หากพิจารณาตามกฎหมายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2475 ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเรียกดอกเบี้ยโดยตรงแล้ว มีรายละเอียดดังนี้

2.9.1 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในเรื่องของกรทำให้กู้ยืมและมีการเรียกดอกเบี้ย สูงเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดนั้น อยู่ในมาตรา 654 ที่บัญญัติว่า “ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละสิบห้าต่อปี ถ้าในสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่านั้นก็ให้ลดลงมาเป็นร้อยละสิบห้าต่อปี” โดยหากผู้ประกอบการที่มีไซ่สถาบันการเงินหรือ Non-Bank เรียกดอกเบี้ยในการให้กู้ยืมเกินกว่าอัตราร้อยละ 15 ต่อปี ย่อมเป็นการเรียกดอกเบี้ยโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว ซึ่งหากพิจารณาตามบทบัญญัติของกฎหมาย ดอกเบี้ยที่เรียกสูงกว่าร้อยละสิบห้าต่อปี ให้ปรับลดลงมาเป็นร้อยละสิบห้าต่อปี แต่เนื่องจากการเรียกดอกเบี้ยสูงกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดถือว่ามีความผิดตามกฎหมายพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2475 ซึ่งได้กำหนดโทษทางอาญา (Penalty) ขึ้น โดยระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เมื่อการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราเป็นความผิดทางอาญา ทำให้กฎหมายห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราเป็นกฎหมายอันเกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ดังนั้นเมื่อมีการตกลงเรียกดอกเบี้ยกันสูงเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด แม้ผู้กู้จะตกลงยินยอมด้วยก็ตาม ย่อมถือว่าข้อตกลงดังกล่าวนั้น มีวัตถุประสงค์ขัดต่อกฎหมายอันเกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ผลคือการนั้นต้องตกเป็นโมฆะ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150²¹ ดังนั้นมีผลทำให้ดอกเบี้ยที่เรียกเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดนั้น ถือเป็นดอกเบี้ยที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและดอกเบี้ยในสัญญานั้นตกเป็นโมฆะเสียทั้งหมด ผู้ประกอบการให้กู้ยืมจึงสามารถเรียกคืนได้เฉพาะต้นเงินที่กู้ยืมกัน และดอกเบี้ยในกรณีผิดนัดได้ ในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 224 เท่านั้น ส่วนเหตุที่ต้นเงินไม่ตกเป็นโมฆะด้วยนั้น เพราะสามารถแยกส่วนของนิติกรรมที่สมบูรณ์ออกจากต่างหากจากส่วนที่ไม่สมบูรณ์ที่ตกเป็นอันเสียเปล่าได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 173²² จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น หากเกิดกรณีความเสียหายแห่งนิติกรรม ก็ควรจะแยกในส่วนที่สมบูรณ์ของนิติกรรมออกจากส่วนที่ไม่สมบูรณ์ที่ตกเป็นอันเสียเปล่า โดยพิจารณาพฤติการณ์แห่งกรณีด้วยว่า คู่กรณีได้เจตนาจะให้ส่วนที่สมบูรณ์นั้นแยกออกจากส่วนที่ไม่สมบูรณ์ได้ แต่ถ้านิติกรรมนั้นเป็นนิติกรรมที่ไม่

²¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 บัญญัติว่า "การใดมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย การนั้นเป็นโมฆะ".

²² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 173 บัญญัติว่า "ถ้าส่วนหนึ่งส่วนใดของนิติกรรมเป็นโมฆะ ท่านว่านิติกรรมนั้นย่อมตกเป็นโมฆะด้วยกันทั้งสิ้น เว้นแต่จะพึงสันนิษฐานได้โดยพฤติการณ์แห่งกรณีว่า คู่กรณีได้เจตนาให้ส่วนที่สมบูรณ์นั้นแยกออกจากส่วนที่ไม่สมบูรณ์ได้".

อาจแยกส่วนออกจากกันได้ เมื่อตกเป็นโมฆะเพราะเหตุหนึ่ง ย่อมตกเป็นโมฆะทั้งหมด ดังนั้น มาตรา 173 จึงเหมือนเป็นบทบัญญัติผ่อนคลายเป็นโมฆะนั่นเอง แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับเจตนาของคู่สัญญาที่พึงสันนิษฐานได้ โดยพฤติการณ์ว่ามีเจตนาจะให้ส่วนที่สมบูรณ์แยกออกจากส่วนที่ไม่สมบูรณ์หรือไม่ ถ้าไม่อาจสันนิษฐานได้ นิติกรรมย่อมตกเป็นโมฆะทั้งหมดตามมาตรา 173 ตอนท้ายซึ่งเป็นข้อยกเว้นของตอนต้น แต่ทั้งนี้ ในการสันนิษฐานเจตนาของคู่กรณี ก็ต้องอาศัยพฤติการณ์ที่ความอันเป็นหน้าที่ของศาลที่จะพิจารณาตามพฤติการณ์แห่งกรณีตามนิติกรรมเป็นเรื่องๆ ไป²³ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามเจตนาของคู่สัญญานั้นเอง

2.9.2 พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2475

การเรียกดอกเบี้ยดอกเบี้ยสูงเกินกว่าอัตราดอกเบี้ยที่กฎหมายกำหนดในการกู้ยืมเงินนั้น นอกจากเป็นการฝ่าฝืนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในมาตรา 654 แล้ว ยังมีความผิดตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2475 อีกด้วย โดยมาตรา 3 ซึ่งบัญญัติ "บุคคลใด

(ก) ให้บุคคลอื่นยืมเงินโดยคิดดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้หรือ

(ข) เพื่อปิดบังการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราท่านบัญญัติไว้ในกฎหมาย บังอาจกำหนดข้อความอันไม่เป็นจริงในเรื่องจำนวนเงินกู้หรืออื่นๆ ไว้ในหนังสือสัญญา หรือตราสารที่เปลี่ยนมือได้หรือ

(ค) นอกจากดอกเบี้ย ยังบังอาจกำหนดจะเอา หรือรับเอาซึ่งกำไรอื่นเป็นเงินหรือสิ่งของ หรือโดยวิธีเพิกถอนหนี้ หรืออื่นๆ จนเห็นได้ชัดว่าประโยชน์ที่ได้รับนั้นมากเกินส่วนอันสมควรตามเงื่อนไขแห่งการกู้ยืม

ท่านว่าบุคคลนั้นมีความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

ผู้กระทำผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรานั้นต้องระวางโทษ "จำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ" ซึ่งความผิดตามมาตรา 3 (ก) (ข) (ค) นั้นเป็นความผิดในแต่ละอนุมาตราแยกกันโดยเด็ดขาด เนื่องจากกฎหมายฉบับนี้มีอัตราโทษจำคุกเพียง 1 ปี หรือปรับเพียง 1,000 บาทเท่านั้น นับว่าเป็นอัตราโทษที่ต่ำมาก อีกทั้งยังใช้บังคับมาเป็นเวลากว่า 80 ปีแล้ว โดยไม่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายแต่อย่างใด ทั้งนี้การบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ในทางอาญานั้น

²³ สุบัน พูลพัฒน์. (2515). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา*.

แทบจะไม่พบว่ามีกรณีดำเนินคดีตามกฎหมายฉบับนี้เลย จะพบก็เพียงแต่การฟ้องร้องในทางแพ่งเท่านั้น²⁴

ในการแก้ไขปัญหาค่าการเรียกคิติดอกเบียของผู้ประกอบธุรกิจ Non-Bank โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายจากการประกอบธุรกิจสินเชื่อของ Non-Bank ในประเทศไทย ให้หมดไปนั้น จึงต้องศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยกับมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศ เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา และในประเทศสหราชอาณาจักร ว่าทั้งสองประเทศดังกล่าว มีมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคิติดอกเบียในการประกอบธุรกิจสินเชื่อของผู้ประกอบธุรกิจ Non-Bank ใช้อย่างไร ซึ่งผู้ศึกษาจะได้กล่าวถึงในบทที่ 3 ต่อไป

---

²⁴ ประสิทธิ์ โสมวิไลกุล. สัมมนากฎหมายเกี่ยวกับสถาบันการเงินและดอกเบี้ย : กฎหมายเกี่ยวกับดอกเบี้ย. วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์ 5,3. หน้า 34-35, 37 และ 39.